

Pielęgnacja uszu dzieci i niemowląt

Woskowina

Problem pielęgnacji uszu budzi od dawna liczne kontrowersje. Uwaga ta dotyczy zwłaszcza postępowania z gromadzącą się w przewodach słuchowych zewnętrznych woskowiną. Często spotyka się sprzeczne zalecenia (niekiedy nawet szkodliwe) dotyczące tego zagadnienia. Jaki jest wygląd woskowiny to powszechnie wiadomo i zwykle jej obecność w uchu kojarzona jest z problemami zdrowotnymi lub estetycznymi. Rzadziej posiadamy informacje na temat **znaczenia woskowiny**.

Gruczoły wydzielające woskowinę znajdują się w tzw. przewodzie słuchowym zewnętrznym. Jest to kanał chrzęstno-kostny pokryty delikatną skórą. Tą drogą ujmując to w najprostszy sposób dźwięki biegną ze środowiska zewnętrznego do błony bębenkowej. Woskowinę wytwarzają gruczoły znajdujące w zewnętrznej części opisanego przewodu. Woskowina pełni rolę ochronną zatrzymując drobne ciała obce oraz posiadając właściwości hamujące wzrost grzybów i bakterii. Ponadto woskowina natłuszcza nieco bardzo wrażliwą skórę przewodu słuchowego zewnętrznego czyniąc go mniej podatnym na urazy i podrażnienia, zapobiega też przedostawaniu się wody w głąb przewodu.

Ilość wytwarzanej woskowiny oraz skłonność do jej zalegania w przewodzie słuchowym zewnętrznym zależy od wielu czynników, takich jak:

- temperatura ciała oraz temperatura otoczenia,
- czynniki zewnętrzne związane z zapyleniem i zanieczyszczeniem powietrza,
- mechaniczne drażnienie skóry przewodu przez źle pojmowane zabiegi higieniczne (osławione pałeczki do higieny uszu zalecane zwłaszcza, o zgrozo, u niemowląt i dzieci),
- słuchawki,
- wkładki aparatów słuchowych,
- stopery w tym też tzw. "zatyczki" dla pływaków itp.

Zaleganiu wydzieliny gruczołów woskowinowych sprzyja nie tylko jej ilość, ale również ukształtowanie przewodu słuchowego zewnętrznego i jego szerokości oraz sprawność mechanizmu samooczyszczania przewodu słuchowego zewnętrznego (przesuwanie woskowiny na zewnątrz głównie dzięki wpływowi ruchów żuchwy na wspomniany przewód).

Korki woskowinowe

Zaleganie woskowiny prowadzi do wielu negatywnych następstw. Najbardziej znanym następstwem jest blokada przepływu dźwięków do błony bębenkowej z niedosłuchem o różnym nasileniu. Często wtedy obserwowane jest uczucie pełności i zatkania ucha, a niekiedy również zawroty głowy (z powodu wtórnego - do ucisku woskowiny na błonę bębenkową i łańcuch kosteczek słuchowych - wzrostu ciśnienia w uchu wewnętrznym z podrażnieniem receptorów błędniaka).

Długotrwałe zaleganie woskowiny to systematyczne drażnienie delikatnej (zwłaszcza u niemowląt i małych dzieci) skóry z następowym złuszczeniem nabłonka. Powoduje to **stan zapalny** o różnym nasileniu i objawach od niepokojącego świądu (obserwujemy często, jak dzieci drapią lub czyszczą palcem okolice przewodu słuchowego zewnętrznego) po ból i obrzęk. Do

negatywnych procesów dochodzi w czasie, kiedy długo zalegająca woskowina ma kontakt z wodą. Kontakt taki jest nieunikniony z powodu codziennych czynności higienicznych oraz pielęgnacyjnych (mycie głowy, kąpiele), co sprzyja rozwojowi infekcji.

Oczyszczanie uszu z woskowiny

Jak radzić sobie z woskowiną, kiedy i czy w ogóle ją usuwać we własnym zakresie? Osoby dorosłe zwykle same zauważą objawy związane z wypełnieniem przewodu słuchowego zewnętrznego woskowiną. Problem pojawia się u niemowląt i małych dzieci, które w oczywisty sposób nie mogą w pełni artykułować swoich odczuć. Przy gromadzącej się wydzielinie gruczołów woskowinowych z jej uciskiem na tkanki oraz procesem zapalnym dziecko staje się niespokojne, często płacze, zwłaszcza w porze nocnej. Brak możliwości dokładnej oceny przyczyn niepokoju dziecka może niekiedy powodować błędne postępowanie terapeutyczne, a zawsze powoduje niepokój rodziców.

Przy całkowitej blokadzie uszu przez masy woskowiny ich usuwanie powinien przeprowadzić lekarz. On decyduje o metodzie eliminacji woskowiny z przewodu słuchowego zewnętrznego u dziecka (płukanie, aspiracja wydzieliny do ssaka, czyszczenie za pomocą specjalnych plastikowych lub metalowych pętelek). Ten pozornie prosty zabieg u niemowląt i małych dzieci stanowi istotny problem i dostarcza wielu stresów dziecku i jego opiekunom. Dzieci nie chcą poddawać się zabiegom na bardzo delikatnej i czulej na bodźce bólowe strukturze jaką jest ucho. Czynności związane z płukaniem uszu u dzieci mogą też być powodem niezamierzonych zranień i uszkodzeń naskórka z następowym stanem zapalnym ucha zewnętrznego. Najlepiej więc jest poprzez odpowiednie postępowanie zapobiegać takim kłopotliwym sytuacjom.

U dzieci nie należy usuwać woskowiny za tzw.

"wszelką cenę", jak już wspomniano woskowina jest naturalną wydzieliną ciała i pełni dość istotne funkcje obronne w zakresie ucha zewnętrznego, co jest szczególnie istotne u dzieci (ze względu na delikatną skórę i brak w pełni wykształconych mechanizmów obronnych). W szczególności należy unikać stanowczo wszelkich czynności i przyrządów mogących doprowadzić do uszkodzenia skóry lub błony bębenkowej.

Szczególnie złą sławą cieszą się tzw. "patyczki" ("pałeczki") do czyszczenia uszu, o których już wspomniano. Nadmienić należy, iż nie ma możliwości usunięcia woskowiny z przewodu za ich pomocą. Jedyne można osiągnąć pewien efekt estetyczny, czyli eliminację mas woskowiny z miejsca widocznego. Woskowina tak naprawdę jest przemieszczana dalej w kierunku błony bębenkowej. Patyczki sprzyjają gromadzeniu się woskowiny poprzez przesuwanie jej w głąb ucha oraz drażnienie mechaniczne skóry i pobudzanie jej do wydzielania, wtedy też jest duże prawdopodobieństwo uszkodzenia skóry, zwłaszcza u dzieci. Najgorszym połączeniem błędnych zachowań jest czyszczenie patyczkami uszu u dzieci bezpośrednio po kąpielach lub wizycie na basenie lub innym rodzaju kąpieliska. Woskowina miesza się wtedy z wodą, co bardzo sprzyja rozwojowi bakterii (tak groźnych, jak Pałeczka Ropy Błękitnej i Gronkowiec Żłocisty), a dodatkowo zawsze skóra ulega mniejszemu lub większemu uszkodzeniu. Błędne jest także samodzielne płukanie uszu u dzieci z użyciem wody z tych samych powodów opisanych wcześniej.

Oliwa z oliwek

U dzieci (jak również u dorosłych) najlepiej stosować substancje oleiste. Badania dowiodły że najlepszą substancją jest **oliwka z oliwek**. Produkt naturalny o bardzo wielu pozytywnych właściwościach. Korzystne działanie oliwy z oliwek na skórę znane jest od wielu wieków.

Oliwka zawiera tzw. polifenole substancje o działaniu antyoksydacyjnym i antybakteryjnym oraz przeciwgrzybicznym. Wykazano, że jest skuteczna nawet przeciw opisanym wyżej groźnym bakteriom.

Stosowanie oliwki z oliwek do ucha wywiera działanie profilaktyczne poprzez zapobieganie infekcjom.

Oliwka czyni woskowinę bardziej podatną na samoistną ewakuację woskowiny z ucha. Oczywiście nie powinno się stosować oliwy z oliwek dostępnej dla celów spożywczych. Nie mamy wtedy bowiem pewności, co do czystości składu, który w zastosowaniu u dzieci powinien być drobiazgowo sprawdzony. Oliwa dostępna w pojemnikach i butelkach nie posiada też odpowiedniego dozownika, a wlewanie jej do ucha może spowodować przykre następstwa w postaci zablokowania ucha, czy pobrudzenia odzieży. Obecnie dostępny jest w większości aptek preparat VAXOL.

Jest on specjalnie opracowany pod względem składu chemicznego do celów medycznych, a jego jedynym składnikiem jest oliwa z oliwek przygotowana według standardów farmaceutycznych.

VAXOL sprzedawany jest w specjalnych pojemnikach z pompką, która rozpyła preparat bez ryzyka stworzenia zbyt dużego ciśnienia i uszkodzenia skóry, czy błony bębenkowej.

Końcówka, która służy do aplikacji preparatu jest specjalnie wyprofilowana, co uniemożliwia zbyt głębokie jej wprowadzenie do ucha. Preparat jest bardzo wygodny w stosowaniu - wykazano, że: można go podawać zarówno w pozycji stojącej, jak i leżącej (co ma znaczenie u małych dzieci), nie wylewa się z uszu, substancja jest równomiernie rozprowadzana w przewodzie słuchowym zewnętrznym, dawka preparatu jest precyzyjnie odmierzana, jest bardzo łatwy w użyciu i co ważne w odróżnieniu od innych preparatów nie wymaga płukania uszu po jego użyciu.

dr n.med. Jacek Schmidt, specjalista laryngolog